

musik

BIBLIOTEKSNYTT

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

• **Seminarium om tyska musikpersonligheter
i 40-talets Sverige**

• **Boksläpp på Stiftelsen Musikkulturens främjande**

• **Västerås musikavdelning - i framtiden**

• **Hälsning från Berlin**

• **Hälsning från London**

• **Inspirationsdag om musik i Göteborg**

• **Välbesökt seminarium om skillingtryck
som källmaterial**

• **Toner från förr och Soundtrack of Stockholm**

25:-

nr.4
2013

KALENDARIUM 2014

Årsmöte Svenska musikbiblioteksförningen 3-4 april 2013.

Besök på Kungl. Musikaliska Akademien och Svensk musik

IAML-konferens i Antwerpen, Belgien 13-18 juli 2013

Afganska föreningen underhåller på Kulturnatten i Karlstad, läs notisen på s. 11. Omslagsbild: En ordförandeklubba fick både den tyska och den engelska musikbiblioteksförningen i present från oss. Foto Pia Shekhter. Läs mer sid 6 och 7.

INNEHÅLL

3	Ordföranden har ordet, Redaktörens ruta	12	Inspirationsdag om musik i Göteborg
4	Nätverksträff i Uppsala	13	Biblioteket Musikhögskolan Ingesund återinvigt
6	Hälsning från Berlin	14	Välbesökt seminarium om skillingtryck som källmaterial
7	Hälsning från London	16	Musikbibliotek och musikarkiv nu och i framtiden
8	Seminarium om tyska musikpersonligheter i 40-talets Sverige	18	Toner från förr och Soundtrack of Stockholm
9	Västerås musikavdelning - i framtiden	20	Medalj och stipendium
10	Boksläpp på Stiftelsen Musikkulturens främjande		
11	Kulturnatt i Karlstad		

Layout Sara Lind

MUSIK

BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteksförningen, svenska sektionen av IAML, International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Lena Nettelbladt
Musik- och teaterbiblioteket Box 16326
103 26 Stockholm
08-519 554 10 lena.nettelbladt@muslib.se
Prenumerationer inkl. medlemskap:
enskilda 300:-, institutioner 500:-, veteraner,
studerande, arbetslösa 150:-
Plusgiro 65 21 22-3
www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

Kära kollegor

Ett år har återigen gått och vi kan se tillbaka på ett år med Nordisk konferens och firande av Svenska musikbiblioteksförningens 60-årsjubileum i april och musikarkivarieträff i oktober i Uppsala. För att inte glömma IAML*- konferensen i Wien! Alla evenemangen har varit lyckade och vi har haft möjlighet att träffa många av er medlemmar.

Musikbibliotekarier har spetskompetens och jobbar ofta i små arbetsgrupper eller själva, därför är de här konferenserna dubbelt viktiga. Delvis för att få ny kunskap, dela med sig av sin egen kunskap samt att knyta kontakter, få nya kollegor att dela skratt och besvärigheter med. Det har hänt mycket under föreningens 60 år och utvecklingen går fort framåt. I musikbiblioteksförningen har vi möjlighet att få och ge kvalificerad kompetensutveckling.

Nu ser vi fram emot ett nytt år, jag tycker alltid det känns lite spännande. Vad kommer att hända det här året? Redan nu kan vi se fram emot årsmöte och kursdag 3-4 april. Det äger rum på Musikaliska Akademien med presentation av projektet *Levande musikarv*

Foto: Ingemar Jobansson

med klingande exempel i form av en konsert samt besök på institutionen Svensk musik. Årets IAML-konferens är i Antwerpen i Belgien och även i år kommer det att finnas möjlighet att söka stipendium. Vi funderar på att "adoptera" ett musikbibliotek i något land som inte själva har ekonomiska möjligheter att vara med i IAML.

Har du förslag på kompetensutveckling? Hör av dig, alla förslag är välkomna!

Tack för i år och ha en riktigt God jul och Gott nytt år!

Många varma hälsningar
Birgitta

*IAML = International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres

Redaktörens ruta

Arets sista nummer innehåller två korta nedslag från Värmland. Det är Agneta Wahlstrand som beskriver en lyckad kulturnatt på stadsbiblioteket i Karlstad och Karin Engström som berättar om invigningen av nyrenoverade lokaler för biblioteket på Musikhögskolan i Ingesund. Karin Strand från Svenskt visarkiv har arrangerat och deltagit i ett seminarium om skillingtryck. Kia Hedell och Mathias Boström ordnade en musikarkivsnätverksträff i Uppsala med intressanta föredrag och studiebesök. Anna Nyander från Svenskt vis-

arkiv berättar. Boel Enbågen skriver om en inspirationsdag om musik i Göteborg som bland annat innehöll en beskrivning av El Sistemaprojektet. Västerås musikavdelning har funderat över framtiden i en rapport. Pia Shekhter besökte Berlin när den tyska musikbiblioteksförningen fyllde 60 år och jag var i London och deltog i det brittiska och irländska diamantfirandet. Jag hoppas ni vill öva era tyska-kunskaper genom att läsa Jutta Lambrechts artikel om vår nordiska konferens. Nästa års första nummer kommer förhoppningsvis att ha tema barn och musikbiblio-

tek/musikarkiv. Har du något du vill berätta om på detta tema så hör gärna av dig: lena.nettelbladt@muslib.se

God jul och Gott nytt år önskar
Lena

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com
www.smbf.nu
musikbiblioteksforum@listserv.kb.se
www.facebook.com/ (Musikbiblioteksförningen)

 Find us on
Facebook

Nätverksträff i Uppsala

||| Anna Nyander, Svenskt visarkiv

Den årliga nätverksträffen för musikarkiv gick av stapeln den 23-24 oktober, även denna gång i samarbete med Svenska musikbiblioteksförningen. Plats för träffen var vackra Carolina Rediviva i Uppsala.

Den här gången arrangerades träffen av Kia Hedell från Uppsala universitetsbibliotek och Mathias Boström från Svenskt visarkiv. En visning av Carolina Rediviva ingick där vi bland annat fick se delar av handskriftsamlingen och ett besök på Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Största delen av tiden ägnades åt deltagarnas föredrag, som gav en bild av vad som sker på musikarkiv och bibliotek runt om i landet. Här följer korta inblickar i projekten som presenterades.

Alvin – en digital plattform

Per Cullhed, 1:e konservator vid Uppsala universitetsbibliotek, berättade om Alvin, den digitala plattform som biblioteket arbetat med att utveckla under de senaste åren. Alvin är tänkt att ersätta de nuvarande separata systemen för bilder, brev, noter och manuskript, och bli ett redskap för digitaliseringen vid svenska bibliotek, arkiv och museer. Det har länge funnits ett behov av ett praktiskt redskap för den som till en rimlig kostnad vill publicera ett digitalt innehåll på internet. Snart kan man använda Alvin för att dels beskriva flera olika objekt som är vanliga i bibliotek, arkiv och museer, koppla dessa till en bild som publiceras och görs sökbar på internet och samtidigt veta att all information sparas i ett digitalt arkiv som är långsiktigt hållbart.

Medlemmarna i det blivande konsortiet finansierar och beslutar tillsammans hur Alvin skall förvaltas och vidareutvecklas. Det är hittills fyra aktörer inblandade i projektet, förutom Uppsala universitetsbibliotek även Göteborgs

Katarina Hammarström presenterar Gustaf Ericssons vissamling. Foto: Eric Hammarström

universitetsbibliotek, Lunds universitetsbibliotek och Stifts- och landsbiblioteket i Linköping. För närvarande pågår slutttestning inför lanseringen och Alvin kommer att vara färdigt för bruk i början av 2014.

Gustaf Ericssons vissamling

Katarina Hammarström från Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala presenterade Gustaf Ericssons vissamling. Gustaf Ericsson, torpare och "metallarbetare" från Härads socken i Åkers härad utanför Strängnäs, var en hängiven folkminnessamlare i sex socknar som ombud för Södermanlands Fornminnesförening. Ericsson hade en speciell position då han själv tillhörde landsbygdens fattiga och därmed kunde få ett annat förtroende när han intervjuade sina gelikar, än den tidens bildade folkminnesforskare ur överklassen brukade få. Detta innebär till exempel att hans vissamling har stor bredd och till exempel innehåller ovanligt mycket skämtvisor, barnvisor, beväringvisor och till och med mer eller mindre "fula" visor –

även om det också finns många medeltida ballader och sorgliga kärleksvisor.

Gustaf Ericssons vissamling är väldigt stor och omfattar cirka 630 visor och drygt 160 ramsor, vilket gör den till en av de största i sitt slag i landet. Utöver visor finns det i hans folkminnessamling sagor (som gavs ut 2011), uppteckningar om seder och bruk, dialektord och talesätt, beskrivningar av jordbruket och dess redskap, sysslor och byggnader, skrock, gåtor, lekar, en stor sånglekssamling och beskrivningar av danser. Stora delar av samlingen publicerades redan på 1990-talet.

Katarina Hammarström har under ett halvår 2012-2013 arbetat med att göra ett register över Ericssons samling av visor och ramsor så att de nu blivit sökbara. Registret kommer snart att publiceras, dels som en enkel PDF-version på hemsidan för Institutet för språk och folkminnen, dels som en bearbetad och användarvänlig publikation i bokform. Sannolikt utkommer denna före

Krister Östlund visar oss Carolina Rediviva tillsammans med Kia Hedell. Foto: Eric Hammarström

årets slut. Det finns förhoppningar om att även ett större urval av texterna till Ericssons upptecknade visor och ramsor ska kunna ges ut så småningom. Det är roligt att denna vissamling håller på att bli återupptäckt.

Räddningsaktion i Gambia

Tommy Sjöberg från Folkmusikens Hus i Rättvik och Mathias Boström från Svenskt visarkiv berättade om projektet att rädda ljudarkivet på National Center for Arts & Culture i Gambia. NCAC har i sitt arkiv ett rikt material av inspelad musik och berättelser, men förutsättningarna för arkivering har inte varit de bästa, då arkivet utsätts för både fukt och sand. Hjälpen från svenskt håll består i teknisk utrustning och undervisning i hur man digitaliserar. Arkivets stora material med muntliga berättelser

är väldigt värdefullt eftersom dessa kompletterar kolonialmakternas skriftliga historieskrivning om de här områdena. I projektet ingår också en cd-utgivning med blandad musik från arkivet.

Vad är svensk spelmanstradition?

Karin Eriksson, doktorand vid musikvetenskapliga institutionen i Uppsala, gav oss en inblick i sin forskning som handlar om Zornmärket och Zornmärkesuppspelningarna och dess ideologiska betydelse för traditionell musik i Sverige under de senaste 40 åren. Det som Karin inriktar sina frågor kring rör ideologiska ställningstaganden när det gäller synen på och konstituerandet av så kallad svensk spelmanstradition. Vad innebär det egentligen att vara riksspelman? Och vem kan bli det? Vad

symboliserar märket - nu som då?

Karin presenterade delar av det material som hittills samlats in under projektet via samtida fältarbeten, i form av intervjuer med de uppspelande och deltagande observationer av juryns bedömningsamtal under Zornveckan. I sin presentation gav hon exempel på olika sätt att uppfatta tradition och stilmedvetenhet, gränsdragningar och bedömningskriterier i repertoar, spelsätt och stil. Karin kommer också att göra historiska paralleller med det samtida materialet, för att försöka belysa trender och ideal som varit rådande inom verksamheten, sedan 1970-talet.

Att få vara sig själv

Själv presenterade jag vårt senaste dansdokumentationsprojekt vid Svenskt visarkiv, vilket handlar om queerdans. Queerdans är ett fenomen som funnits inom pardans i Sverige i drygt tio år. Det handlar om att ifrågasätta heteronormen, till exempel vanan att det är mannen som ska föra och kvinnan som ska följa i pardans, och att man förväntas ha både utseende och uttryck som är förknippat med ens biologiska kön. Alla på en queerdanskurs får både lära sig att föra och följa och på queerdanskvällar kan man bjuda upp vem som helst oavsett kön.

På Svenskt visarkiv har vi filmat danskurser, intervjuat lärare och gjort enkäter med deltagare inom fyra olika queerdansgenrer: tango, salsa, lindy hop och polka. Materialet finns nu tillgängligt på Visarkivet och kan till exempel användas av forskare och studenter som vill skriva om ämnet.

Filmvisning och mingel

Med anledning av professor emeritus Jan Lings bortgång ägnades lördagskvällen åt filmvisning. Vi fick se en film med spelmannen och instrumentmakaren Eric Sahlström som Jan Ling filmade och intervjuade i samband med sin avhandling om nyckelharpan. Dessutom gavs det tid för mingel och prat vilket alltid är lika intressant i detta sällskap av musikbibliotekariéer och musikarkivarier.

Mathias Boström och Per Cullhed. Foto: Eric Hammarström

Hälsning från Berlin

||| Pia Shekhter, Göteborgs universitetsbibliotek,
Biblioteket för musik och drama-
tik samt generalsekreterare i
IAML, text och foto

Susanne Hein och Christiane Dillge från Zentral- und Landesbibliothek i Berlin.

Ihöstas deltog jag för första gången i den tyska systerföreningen AIBMs årligen återkommande konferens (man använder konstigt nog det franska namnet *Association Internationale des Bibliothèques, Archives et Centres de Documentation Musicaux*). Föreningen grundades 1953 och firar således 60-årsjubileum i år, liksom Svenska musikbiblioteks-föreningen och IAML UK & Ireland Branch.

AIBM är den största av IAMLs *national branches* med 230 medlemmar. Konferensen hölls 10-13 september i Universität der Kunste, Berlin och allt var mycket välorganiserat. Den paminder om en IAML-konferens i mindre format med ett innehållsrikt program uppdelat i parallella sessioner och med separata möten för specialgrupper, till exempel Arbeitsgruppe Musikhochschulbibliotheken där jag höll ett föredrag med titeln *Ohne Musik ware das Leben ein Irrtum*. Vi var cirka 190 deltagare, vilket var rekord i

AIBMs historia. 50 av dem var musikbibliotekarier från Berlin.

Den som ville kunde först delta i två halvdagskurser - en om datering av musiktryck från 17- och 1800-talet och den andra om att göra handledningar för e-media. Jag valde att istället göra två studiebesök. Det första var "Zentral- und Landesbibliothek Berlin" där chefen för musikavdelningen, Susanne Hein, visade mig runt. Därefter begav jag mig till "Staatliches Institut fur Musikforschung" där jag blev omhändertagen av en av dokumentalisterna René Wallor. Till institutet hör ett fantastiskt museum med musikinstrument, som jag också hann besöka.

Jurgen Diet, AIBMs ordförande, inledde konferensen med att lasa upp ett gratulationstelegram från IAMLs President Barbara Dobbs Mackenzie. Första föreläsningen handlade om Musik i Berlin ur olika synvinklar: En presenta-

tion av biblioteket och arkivet vid Hochschule fur Musik; Berlins musikhistoria under 17- och 1800-talet; situationen för popmusik ur ett politiskt perspektiv och Berlins "dubbla struktur" - ett resultat av den före detta uppdelningen i öst- och Väst-Berlin.

Nästa dags föredrag handlade bland annat om digital musik med presentationer av den nederländska musikwebben muziekweb.nl, om Wikipedia och om copyrightfragor. Sista dagens seminarier handlade om "Musikbibliothekarische Erschliessungsstandards", katalogisering, RDA (Resource Description and Access = Resursbeskrivning och åtkomst) och uniforma titlar.

Liksom vid IAML-konferenser erbjöds vi dessutom ett trevligt program på kvällarna. Vi lyssnade till en mycket fin konsert på onsdag kväll med Deutsches Symphonie-Orchester Berlin. Torsdag kväll tog vi en båttur på floden Spree och fick se "Berlin by night".

Vid årsmötet som avslutade konferensen höll jag ett kort tal och överlämnade Svenska musikbiblioteks-föreningens "födelsedagspresent" - en ordförandeklubba i ek med "AIBM" inrstat i mässing. Det var uppskattat att döma av applåder och skratt!

Jag vill gärna tipsa om "Bibliothek & Information International" där man kan ansöka om ekonomiskt stöd för olika typer av utbyten med Tyskland, till exempel "Invitation of international specialists to participate in professional visits in Germany"

www.bi-international.de/english/grants/

Hälsning från London

Lena Nettelbladt, Musik- och teaterbiblioteket, text & foto

Kören Chantage uruppför ett stycke av Howard Skempton till 60-årsjubileet.

När vi hade den nordiska konferensen och 60-årsjubileet i Stockholm i april, inbjöd Antony Gordon till IAML* /United Kingdom och Irlands 60-årsjubileum. Antony Gordon var gästföreläsare på vår konferens och berättade om sitt arbete i ljudarkivet vid British Library.

-If you happen to be in London in October you are welcome to our diamond jubilee.

Jag skulle "happen to be" i London i oktober eftersom min bror bjudit mig till en konsert med Peter Gabriel dagen före deras ceremoni och tog glatt emot erbjudandet.

Foundling är ett hittebarn

Tisdagen den 22 oktober gick jag till British Library och träffade Antony

Gordon och hans fru Ingunn som är barnbibliotekarie. Vi gick tillsammans till The Foundling Museum där ceremonin skulle äga rum. Enligt Wikipedia betyder ordet *foundling* hittebarn. The

“ “ If you happen to be in London in October you are welcome to our diamond jubilee.

Foundling Hospital grundades 1739 av Thomas Coram och var en institution för barn som övergivits av sina föräldrar. Museet berättar hur hittebarnen hade det och visar en stor samling konst av William Hogarth och musik av Georg Friedrich Händel som stödde The Foundling Hospital. Efter pyttesmå munsbitar hälsade ordförande Peter Bax-

ter välkommen. Jag förärade föreningen en "gavel" - en ordförandeklubba med bokstäverna IAML ingraverat. Pia Shekhter hade ordnat den fina presenten och den var mycket uppskattad. Jag fick veta att styrelsen använde den redan dagen därpå. En likadan klubba fick den tyska föreningen när Pia besökte dem.

Tårta med logotype

Efter det följde tal av Robin Osterley från Making Music som är en organisation för amatörmusik och av Annie Mauger ordförande i CILIP* som är en brittisk biblioteks-förening. Efter talen var det dags för tårta som Geoff Thomason bakat och Trudy Barlow glaserat med föreningens logotype. Peter Baxter fick hjälp av hedersmedlemmen 90-åriga Oliver Neighbour, tidigare Head of Music at the British Library, att skära tårtan. Kören Chantage uruppförde stycket *Orpheus With His Lute* av Howard Skempton (1947-). Kompositören berättade själv om stycket. Det var mycket vackert och proffsigt framfört. Föreningen skänker 30 exemplar till 10 bibliotek i Storbritannien och Irland för att stycket ska vara tillgängligt för flera körer.

IAML United Kingdom & Ireland har nästan 300 medlemmar, både personliga och institutioner. Varje år ordnar föreningen en "study weekend" och andra typer av möten och kurser. Två gånger om året kommer deras tidning Brio ut och de har även ett Newsletter.

*IAML = The International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres

*CLIP = Chartered Institute of Library and Information Professionals

Seminarium om tyska musikpersonligheter i 40-talets Sverige

||| Tobias Danielsson, Musik- och teaterbiblioteket

En kulen höstkval i november var en drygt tjugohövdad skara församlad i Tauberummet på Musikverket för att ta del av höstens första forsknings- och utvecklingsseminarium, en serie som arrangeras av nytillträdde forskningssamordnaren, tillika forskaren vid Svenskt visarkiv, Anders Hammarlund.

Inbjuden var Henrik Rosengren, verksam vid historiska institutionen i Lund, som nyligen utkommit med en fascinerad skildring av fem tyska exulanter* i Sverige vid tiden för andra världskriget och det kalla kriget. Rosengrens kollektiv är en ganska brokig skara men

“ [Han] pekade på det paradoxala hur ett kollektiv som i sitt hemland stämplades som antityska kom till Sverige som bärare av det tyska kulturarvet”

de hade alla det gemensamt att de var knutna till konstmusiklivet i Tyskland och Österrike samt att de hade ett judiskt påbrå som i sin tur ledde till att de blev tvungna att lämna sina hemländer och stämplades som ”fiender till det tyska”. Så småningom, efter en lång period av väntan på uppehållstillstånd, kom de fem in i vårt lilla krigsförskonade land och möttes av bland andra det svenska musiketablissemanget och det är omkring denna ”krock” som Rosen-

grens skildring kretsar. De fem var musikkritikern och pianisten Maksim Stempel, född i Odessa och yrkesverksam i Tyskland och Wien, musikforskaren och museichefen Ernst Emsheimer, musikhistorikern och tonsättaren Richard Engländer, tonsättaren Hans Holewa och slutligen ”folkbildaren” Herbert Conner.

Restriktiv immigrationspolitik upprepas

Henrik Rosengren sammanfattade tappert deras liv och verksamhet i Sverige på en dryg timme och pekade på det paradoxala hur ett kollektiv som i sitt hemland stämplades som antityska kom till Sverige som bärare av det tyska kulturarvet. I Sverige var konstmusikvärlden vid den tiden visserligen rejält tyskorienterad, liksom den akademiska världen i stort, men det skildrade kollektivet hade en forskningstradition och en musikbakgrund som skiljde sig i djup och bredd från den svenska, vilket sågs både med misstänksamhet och intresse från det nya hemlandet. Detta, liksom att en del av dem hade tidigare kontakter med Sovjetunionen, både Stempel och Emsheimer hade tillbringat en del av sin levnadstid där, samt att det fanns en allmänt utbredd misstänksamhet mot judiska flyktingar och invandrare i stort, gjorde att deras liv och verksamhet i Sverige inte blev helt friktionsfritt. När man hör Rosengrens berättelse slås man av hur saker upprepas i vårt samhälle, fast under andra omständigheter; en restriktiv immigrationspolitik med årlånga väntetider för att få reda på om man får stanna eller ej, röster i samhäl-

let som talar om att försvara det svenska mot det ”främmande”, en inhemsk akademisk värld som kanske inte alltid är öppen för främmande diskurser och arbetssätt. I mötet med det främmande, om än det samtidigt representerade en avgudad tysk kulturvärld, ges en spännande inblick av ett svenskt kulturliv i Europas periferi under tiden för och efter Tysklands dominans i Europa och hur fem vitt skilda musikpersonligheter klarade av att anpassa sig till det.

Efter seminariet följde så en stund med förtäring av allehanda drycker och tilltugg i personalmatsalen där diskussionerna med författaren kunde fortsätta.

*Exulant enl. SAOB: Person som lever i exil, landsflyktning.

Rosengren, Henrik, 1968-. - *Från tysk höst till tysk vår : fem musikpersonligheter i svensk exil i skuggan av nazismen och kalla kriget* - 2013. - ISBN: 9789187351280

Västerås musik- avdelning – i framtiden

Anna Duberg, Åse Ström, Jesper Zels och Kristina Öster vid Västerås stadsbibliotek, har skrivit en Slutrapport med plan för utveckling av musikavdelningen på Västerås stadsbibliotek. Den är mycket intressant läsning!

Den börjar med ett framtidsscenario för musikbiblioteket med aktiviteter för besökare, barn och vuxna. Rapporten innehåller grundligt bakgrundsmaterial om musikbibliotekets historia och nuläge och om Västerås som musikstad. I framtiden vill personalen vid musikbiblioteket satsa på inspiration. ”Vi vill ge människor det de ännu inte visste att de ville höra”.

”Vi vill att man i framtiden hör mycket mer musik på musikbiblioteket”

I inspirationsarbetet ingår arbete med exponering av noter, musikbiografier och av Musikwebb och Naxos. De vill utveckla ”musiklyssningen med hjälp av strategiska högtalare som gör att den inspelade musiken känns mer levande och organisk. Vi vill uppmuntra skapande genom digitala verktyg, främst smarta telefoner och surfplattor. Grundprincipen här är att vi vill att man i framtiden hör mycket mer musik på musikbiblioteket”.

Jesper förbereder ett öppen scen-framträdande.
Foto Västerås stadsbibliotek

Öka budgeten för noter

Anna, Åse, Jesper och Kristina vill öka

Maria Hedberg, Åse Ström och Anna Duberg vid digitalpianot. Foto: Västerås stadsbibliotek

budgeten för notinköp, främst noter för gitarr och piano. De vill också ge möjlighet att spela instrument och testa

uppdraget visar, tycker vi, att det finns önskemål om att vi ska fortsätta att ha ett bra musikbibliotek här i stan.

“ Grundprincipen här är att vi vill att man i framtiden hör mycket mer musik på musikbiblioteket

Vi tycker det är väldigt roligt med idébanken. En del har vi redan börjat genomföra och vi ska ha den framför oss vid nästa planeringsdag. Det kommer att bli så att en del skippar vi medan annat tillkommer eftersom vi fyller på den allteftersom.

olika musikprogram. Rapporten slutar med en innehållsrik idébank under rubrikerna exponering, musiklyssning, kompetens och samarbeten och till sist en handlingsplan.

PS, titta gärna in på vår nya Facebooksida, www.facebook.com/vasteras-musikbibliotek

Roligt med idébank

Åse berättar: Uppdraget från ledningen var att genomlysna hur musikbibliotekets resurser kan användas och utvecklas de närmaste åren + en handlingsplan med anledning av skiftet som pågår på olika sätt inom musikvärlden. Vi tycker alla att det varit väldigt roligt och givande att ha diskussionerna och att vi fick

Vill du läsa rapporten? Kontakta musikavdelningen så skickar de: musikinfo.stadsbibliotek@vasteras.se

Boksläpp på Stiftelsen Musikkulturens främjande

||| Lena Nettelblatt, Musik- och teaterbiblioteket, text & foto

I slutet av september inbjöd Stefan Ydefeldt till boksläpp av sin bok *Den enkla runda rörelsen : en studie i rörelsefilosofier vid pianospel*. Lokalen var Stiftelsen Musikkulturens främjande, ett musikmuseum på Riddargatan 35-37 i Stockholm. Rudolf Nydahl (1882-1973) grundade museet 1920 sedan han varit tvungen att sälja sin vinhandel när statliga AB Vin & Spritcentralen fick monopol på vinförsäljningen. För pengarna köpte han fastigheter och ägnade sig sedan helt åt sin stora passion för musiken. Han reste till Europa och köpte in musikinstrument, manuskript, brev, tryckta noter och kuriosa. Särskilt intresserade Rudolf Nydahl sig för fransk musik och han åkte mycket till Paris och hyrde en hel järnvägskupé för att få hem det han köpt, till exempel möbler som tillhört George Bizet.

Sålde ett manuskript på Sotheby's

Göran Grahn som arbetar på museet berättar att Nydahl köpte in cirka 6000 brev. Bonnie Lomnäs har läst dem alla och förtecknat dem*. Ett arbete som tog sex år! Alla personer och platser som förekommer i breven går att hitta i registret. Här finns 102 brev från Bizet, 86 från Jenny Lind, 25 från Wagner och 15 från Grieg. I samlingen ingår 550 musikinstrument och tusentals fotografier, teckningar och målningar med musikanknytning. Bland manuskripten finns till exempel Chopins *Revolutionsetyd* (Etyd, nr 12, op. 10, c-moll), par-

tituret till *Silkesstegen* (*La scala di seta*) av Rossini, en violinsonat i B-dur av Mozart. Manuskripten finns förtecknade i RISM-databasen (Répertoire International des Sources Musicales). Tre personer arbetar deltid på museet med allt från städning, guidning, ordna konserter och förteckna noter. Museet har 6-700 besökare per år däribland många musikforskare från hela världen. Stiftelsen får inga bidrag och för några år sedan var de tvungna att sälja ett manuskript till scherzosaten ur Beethovens stråkkvartett op. 127. Det såldes på auktionshuset Sotheby's.

Ett äldreboende för musikinstrument

-Vi försöker vara ett gammaldags musikmuseum med möblerade rum och uppställda instrument, säger Göran Grahn. Museet är uppdelat på rum med olika teman; svenska rummet med

“ “ Fingrarna ska stödja varandra” lärde han mig och det skrev jag på en lapp som jag sparade och lade i ett kassaskrin.

möbler som tillhört Franz Berwald och svenska instrument såsom ett klavikord från 1808 och ett flöjtur från 1795. I 1700-talsrummet *Galanterie et chinoiseire* finns dansmästarfioler så

Stefan Ydefelt visar stolt upp sin bok Den enkla runda rörelsen.

kallade pochetter och i 1800-talsrummet *Virtuosité et grand opéra* finns Bizets möbler och en Pleyel-flygel som tillhört Chopin. Musikinstrumenten är inte restaurerade till spelbart skick och många instrumentforskare gläds över detta. En monter med blåsinstrument innehåller en saxofon av Adolphe Sax.

-Här finns till exempel "smutsiga" flöjter med läppmärken vilket är intressant för de som studerar uppförandep Praxis. Göran Grahn kallar instrumentsamlingen "ett äldreboende för instrument".

Stefan Bojsten spelar tekniskt fulländat på Steinwayflygeln som fyller 100 år i år.

Hitta den mest effektiva rörelsen

Innan Stefan berättar om sin bok får vi höra några pianostycken. Stefan Bojsten, ordförande i Svenska pianopedagogförbundet och professor på Kungliga musikhögskolan i Stockholm, spelar på Rudolf Nydahls Steinwayflygel som fyller 100 år i år.

–Jag har valt några stycken som passar i sammanhanget och jag förstår att jag idag måste spela tekniskt fulländat!

Vi får höra två slätterdanser av Grieg och *La soirée dans Grenade* av Debussy. Stefan Ydefelt berättar att han arbetat i nästan åtta år med boken. Han har haft mycket hjälp av Karin Harms Ringdahl, professor i anatomi. Boken vänder sig till pianister på alla nivåer och undersöker relationen mellan den egna kroppen och pianot.

–Jag studerade piano för Gunnar Hallhagen och han var en dörröppnare för mig. ”Fingrarna ska stödja varandra”

lärde han mig och det skrev jag på en lapp som jag sparade och lade i ett kassaskrin. Varje finger som ett universum för sig, tyckte jag innan jag träffade honom. Han lärde mig den enkla runda rörelsen. Man ska försöka hitta den mest effektiva koordinerade rörelsen.

Stefan visar målningar på människor som spelar klavikord och orgel på 15- och 1600-talet och visar på handrörelserna.

–Den rundade handen fångar upp kraften på ett maximalt sätt! Lösningen sitter i balans, mittpunkt och fördelning i muskelarbetet.

Innan vi bryter upp får vi lyssna till pianisten Christian Rosenberg och flöjtisten Sven Åberg framföra *Rondo* av Franz Xavier Mozart.

*Lomnäs, Bonnie, 1944-. - *Stiftelsen Musikkulturens främjande (Nydahl Collection) : catalogue of music manuscripts / by Bonnie and Erling Lomnäs*. - Stockholm: Statens musikbibliotek, 1995. Del 1-2

Ydefelt, Stefan, *Den enkla runda rörelsen: en studie i rörelsefilosofier vid pianospel*, Gehrmans Musikförlag, Stockholm, 2013

Kulturnatt i Karlstad

||| Agneta Wihlstrand, Karlstad stadsbibliotek

Den 4 oktober firades årets kulturnatt i Karlstad. På stadsbiblioteket bjöds det på ett fullspäckt program med tango-kurs, zumba, musik med afganska föreningen, melodifestival sing-a-long med Ann Sigurdson och kubansk musik med Comboio. Även Shrek passade på att titta in!

Denna dag slogs det rekord med drygt 4 000 besökare.

T.b. Agneta Wihlstrand och Ann Sigurdson som leder melodifestival-sing-a-long. Foto Anna Eriksson

Inspirationsdag om musik i Göteborg

Boel Enbågen, Göteborgs stadsbibliotek, text och foto

Camilla Sarner berättar om stiftelsen E Sistema.

Vad ska vi göra med musiken på folkbiblioteken nu när cd-utlåningen stadigt har minskat under flera år? Det är en fråga alla bibliotek i landet tänker på och har ju även varit aktuell på SMBF:s utbildningsdagar. 25 oktober anordnades en dag om musik för stadsbibliotek och grannkommuner i Västra Götaland för att få inspiration och utbyta idéer. Vi träffades i Göteborgs nystartade Litteraturhus (som egentligen bara är ett rum) som ligger i Lagerhuset vid Järntorget.

El Sistema i Hammarkullen

Först ut att prata var Camilla Sarner och Teodor Ydrestål som båda jobbar med El Sistema-projektet i olika delar av Göteborg. När projektet startade var Camilla chef för Kulturskolan i östra Göteborg och hon berättade om första mötet med Gustavo Dudamel. Hur nervös hon

varit efter att ha läst att han rankades som en av världens 100 mäktigaste män, men hur han på hennes frågor svarade "Let's make a project together". El Sis-

“ “ Mottot för projektet är "Social och mänsklig utveckling med musik som vapen"

tema startade i Venezuela av polarpristagaren J.A. Abreu 1975 och Dudamel var själv delaktig från unga år. I Göteborg startade allt i Hammarkullen. Hammarkullen har en mycket hög procent invandrare och är mest känd för sin karneval. I början gick det lite trögt. Få kom till informationsträffarna men snart spred det sig som ringar på vattnet och den första gruppen elever bildades. Nu finns

El Sistema i någon form i alla Göteborgs 10 stadsdelar. Mottot för projektet är "Social och mänsklig utveckling med musik som vapen" och det gäller för alla inblandade. Alla växer av detta. Inte bara barnen är viktiga utan föräldrarna och inte minst de professionella musikererna som får arbeta med något meningsfullt. Eller som en förälder sa vid en kick-off på Konsert-huset: "Det här är första gången jag är inbjuden till något i Sverige"

Gå in på hemsidan www.elsistema.se och läs mer och titta på underbara klipp som är både fantastiska och rörande.

Musikboom i Afrika

Nästa föreläsare var frilansskribenten Lars Lovén som bland annat recenserar för Svenska Dagbladet och för närvarande gör en tv-serie om musiken i Afrika. Han betonade att den boom av musik som äger rum i Afrika nu hänger ihop med den sociala och politiska utvecklingen. Traditionell musik och dansmusik blandas med klubbmusik och blir angelägen för unga och når ut i världen. Musiken Lars Lovén framförallt ägnar sig åt är den från länderna söder om Sahara. Nordafrika har mer gemensamt med övriga arabländer och länderna kring Medelhavet. Shangaan electro representerar en sorts sydafrikansk house med en dansstil som gör segertåg över världen. Det bästa sättet att ta del av musiken är nog att kolla på YouTube och ryckas med. T.ex <http://youtu.be/xyAhRPh6ETA>

Kuduro-soundet kommer från Angola och började som musik för de fattiga och fick inte spelas på radio. Nu spelar en ministers son kuduro och presidenten själv gör entré till kuduromusik.

Jämlikheten har tyvärr inte kommit så långt inom musiken i afrikanska länder. Det är mycket människors värld och kvinnor framställs ofta sexistiskt i videor.

Två bloggar som Lars Lovén rekommenderade:

Afro-pop magazine

<http://www.afropop.org/wp/>

Africa is a country

<http://africasacountry.com>

Musikresa på folkbibliotek

Sista talaren var Rasmus Fleischer som säkert alla redan känner till. Han pratade om musiken i ett mediehistoriskt perspektiv. Han började berätta om sin egen musikresa på folkbiblioteken som nog är ganska representativ. Hur det började när han växte upp i Halmstad och lånade hem alla sorters musik och kopierade till kassetter. Hur det fortsatte när han stannade till i Göteborg och lånade cd-skivor på väg till Ljungskile folkhögskola. Och hur det är nu när han

liksom andra hittar musik på andra sätt. Om han lånar något nu är det om han vill ha en särskild inspelning av t.ex. barockmusik. Klassisk musik är det som är

“ “ Han trodde inte att folk känner till att man kan fjärlåna noter? I så fall något vi måste bli ännu bättre på att informera om.

svårast att hitta på Spotify och liknande. Man måste veta vad man vill ha då sökfunktionerna är dåliga.

Några råd gav han till biblioteken:

Ge musiken ett sammanhang. Ordna samtal om musik. Kombinera utställningar och litteratur med musik. Låna ut

instrument och mikrofoner.

Han trodde inte att folk känner till att man kan fjärlåna noter? I så fall något vi måste bli ännu bättre på att informera om.

Till sist följde en ganska livfull diskussion om vad vi kan göra för att sprida musiken på biblioteken i framtiden. Det fanns idéer som t.ex. att ordna musikcirkel på samma sätt som läsecirkel eller anordna kurser i olika genrer med musikexempel.

Nu gäller det bara att genomföra något av det.

Redaktörens kommentar: I Musikbiblioteksnytt 2006 nr 4 finns en artikel om lyssnarcirkel på Stadsbiblioteket i Leksand.

Biblioteket Musikhögskolan Ingesund återinvigt

||| Karin Engström, text

Foto: Viktoria Fyhr

Den 24 oktober återinvigdes bibliotekslokalerna på Musikhögskolan Ingesund. Kollegor, studenter och personal på Musikhögskolan firade att biblioteket nu är uppfräschat och större till ytan. Framför allt så finns nu bättre utrymme för studier. Renoveringen är en del av en större

renovering av hela musikhögskolan som har pågått sedan 2012 och beräknas bli klar 2014. Fastighetsägaren Arvika Kommun investerar cirka 45 miljoner kronor och hyresgästen Karlstad universitet bidrar med nya möbler och ny utrustning. Framför allt får skolan en ny modern ljudstudio och en mycket välplanerad och elegant konsertlokal då den gamla aulan återinvigs i vår. Det innebär att Arvika äntligen får en fin och modern konsertlokal.

Biblioteket är vanligtvis öppet för allmänheten vardagar 8-16.

VÄLKOMMEN!

Faktaruta

- Drygt 50 000 besök/år
- Totalt 36 000 titlar varav 22 000 musiktryck
- 7 500 musikupptagningar
- 5 000 böcker
- 600 objekt i instrumentutlåningen
- övriga: e-böcker, dvd, cd-rom
- Utlån ca 18 000 per år.

Välbesökt seminarium om skillingtryck som källmaterial

|| Karin Strand, Svenskt visarkiv

I populärt språkbruk används termen "skillingtryck" ofta om en särskild sorts visor; sentimentala och rafflande sånger om kärlek och ond bråd död, som *Lejonbruden* och *Elvira Madigan*. Men egentligen syftar begreppet på själva mediet: en enkel trycksak med visor och berättelser riktade till en folklig publik. Det ska dock sägas att benämningen i sig är långt ifrån folklig, utan ett ganska sentida epitet som har uppstått bland dess kritiker, i analogi med "billighetslitteratur" och "25-öresromantik". Med tiden har det blivit ett vedertaget begrepp för tryckalstren inom kulturarvssektor, biblioteksväsende, visforsknig och litteraturhistoria till exempel.

Massmedium och mainstreamkultur

Skillingtrycksutgivning i Sverige finns belagd sedan slutet av 1500-talet och spänner över tre och ett halvt sekel. Efter som trycken främst innehåller visor (till skillnad från de besläktade "folkböckerna" och "sagotrycken" på prosa) är det mest visforskare och musiketnologer som har använt dem som källor, i synnerhet som belägg för populära sångers förekomst och spridning. Med tanke på att texterna är av minst sagt blandad karaktär – från andliga visor till rapportering om olyckor och brott, tiggerverser, dikter av kända författare och bitterljuv romantik – är det emellertid ett produktivt material för många andra discipliner. Förutom de innehålls-

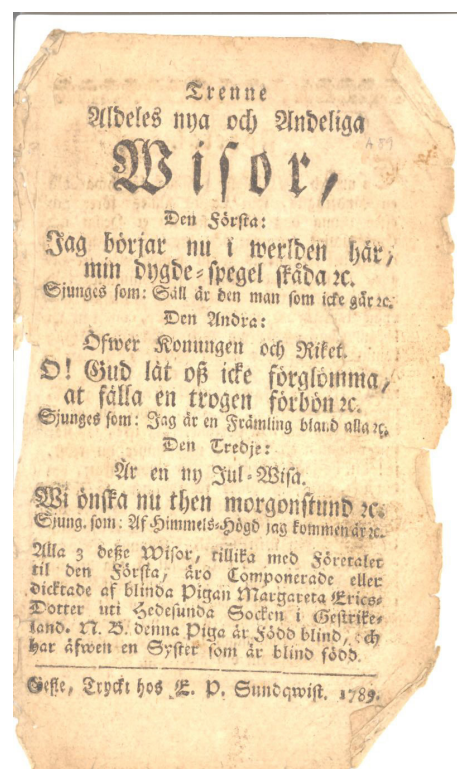
liga aspekterna, som på senare år har intresserat bland annat mentalitets- och idéhistoriker, har alstren också grafiska och bildmässiga uttryck väl värda egna studier, inte minst de suggestiva träsnittsillustrationerna. Som brett anlagd trycksak är skillingtrycket också ett tidigt exempel på massmedium och *mainstream*kultur vilket gör det intressant ur ett mediehistoriskt perspektiv.

Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur

Just för att sätta fokus på skillingtryck som källmaterial arrangerade Svenskt visarkiv och Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur en seminariedag tisdagen den 17 september 2013. Platsen var akademiens lokaler i Uppsala och intresset för ämnet var så stort att salen fylldes till sista stol av åhörare.

“ Som toxikolog har han intresserat sig för rättsfallet med "mördarprästen" Anders Lindbäck i Värmland

Programmet var sant tvärvetenskapligt till sin sammansättning och innehöll även klingande illustrationer. Efter inledande välkomstord av professor Gunnar Ternhag, ledamot i akademien och en av initiativtagarna till seminariet,

Skillingtryck författat av och sålt till förmån för "blinda pigan Margareta Ericasdotter", tryckt i Gävle 1789. SVA acc. A 89.

bjöd visartisten Jan-Olof Andersson på en musikalisk introduktion till ämnet.

Illustrationer i skillingtryck

Först ut av talarna var konstvetaren och akademiledamoten Lena Johannesson som i sitt föredrag belyste estetiska och trycktekniska aspekter av illustrationer i skillingtryck. Därefter tog folkmusikforskaren och tidigare medarbetaren på Svenskt visarkiv Margareta Jersild vid. Hennes inlägg handlade om melodiangivelser i skillingtryck – trycken själva

innehöll aldrig noter utan visorna skulle sjungas som andra, kända melodier – och vad dessa hänvisningar kan avslöja om sångers popularitet vid olika tidpunkter. Förhållandet mellan text och musik togs även upp av musiketnologen och akademiledamoten Märta Ramsten som i sitt efterföljande föredrag tog upp spökbullader i skillingtryck som exempel på hur melodiangivelserna kunde ha

“ Jag talade om tiggerverser av blinda, ett källmaterial som i dubbel bemärkelse har befunnit sig i skuggan.

tematiska kopplingar till de tryckta texterna. Ramsten, tidigare chef för Svenskt visarkiv, ingick också i arrangörsguppen.

Skillingtryck som försörjning

Att skillingtryck kan vara produktiva som källmaterial även utanför de humanistiska ämnena framkom i kemiprofessorn Olle Mattsons inlägg som följde efter lunchpaus. Som toxikolog har han intresserat sig för rättsfallet med ”mördarprästen” Anders Lindbäck i Värmland vars giftmord på några församlingsmedlemmar blev föremål för ett

antal texter i skillingtryck. Eva Danielson, etnolog och tidigare förstearkivarie vid Svenskt visarkiv, tog sedan vid och talade om skillingtrycken som försörjning för tryckerier och försäljare – en viktig men hittills ganska förbisedd sida av dessa kommersiella alster. Försörjningstemat fortsatte i efterföljande föredrag av mig, Karin Strand, forskningsarkivarie vid Svenskt visarkiv och en av seminariets arrangörer. Jag talade om tiggerverser av blinda, ett källmaterial som i dubbel bemärkelse har befunnit sig i skuggan.

Källor om vardagsmänniskan

Efter kaffepaus inledde Jan-Olof Andersson seminariets sista session med ett personligt urval folkliga visor. Därefter var det historikernas tur att komma till tals i programmet. Forskaren Hanna Enefalk gav inblickar i hur 1800-talets klassamhälle återspeglas i vistrycken, och mer specifikt: hur stor dominansen av liberala publicister var bland visförfattarna det undersökta året 1851. Utifrån ett begreppshistoriskt perspektiv reflekterade sedan forskaren Anna Nilsson över vistrycken som mentalitetspeglare, och som källor avgjort närmare vardagsmänniskan än de som hittills har dominerat bland begreppshistoriker.

Seminarier avslutades med att akademiens preses Lennart Elmevik tackade alla inblandade för den givande dagen

Invalidens Klagan

MITT liv skall jag förtälja för Eder uti sång.
Ty år som minnet vaknar blir annars tiden lång.
För mina dagar mörka och tunga endast är,
Därföre nu jag beder bli mig i sången när.

Än minns jag barndomsåren som uti hast förlöt,
När uppå dem jag tänker en sorgsen tår frambröt.
Hur olik är nu livet som förr var ljus och glatt,
Jag har nu föga glädje, nej allt sig bytt i natt.

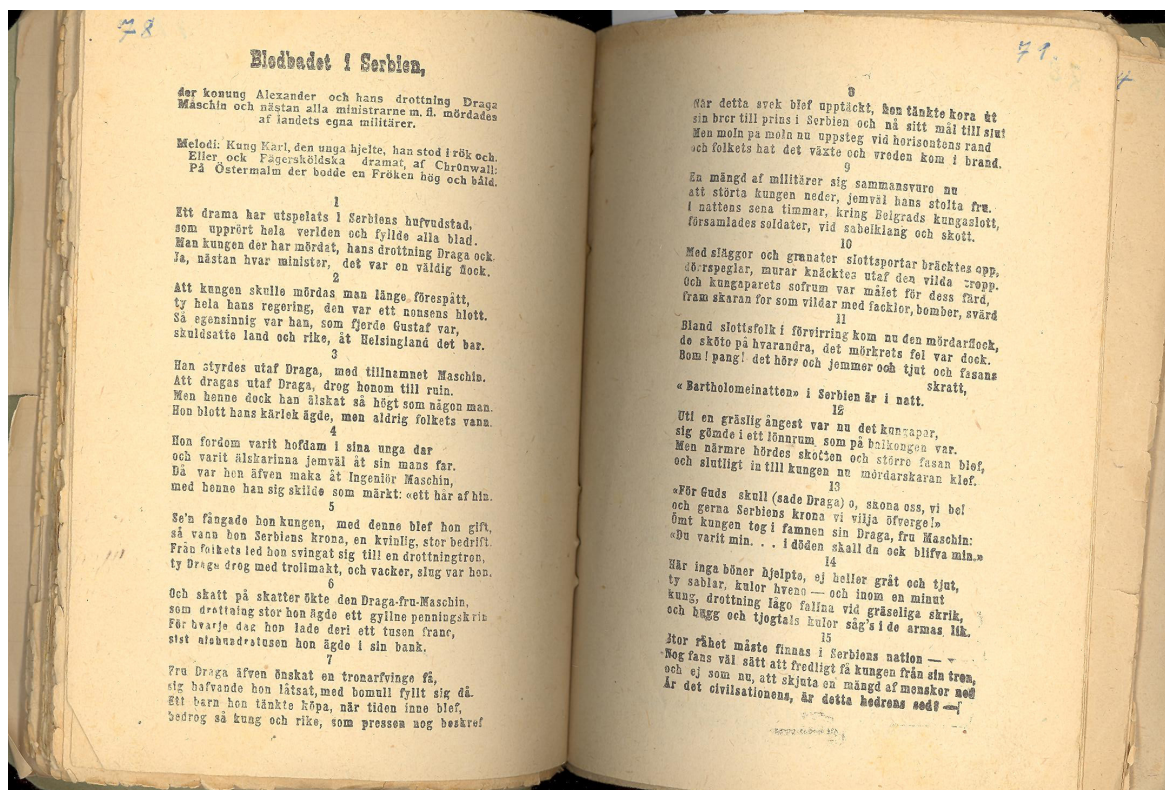
Och när som barnaskorna jag hade slitit ut,
Jag måste ut i världen som mången ann' förut.
Jag ville pröva lyckan men mig' hon gäckat har,
Dock taeka vill jag Herren, mitt liv jag än har kvar.

Jag var nog knappast fyllda mer än en femton år,
När som jag skulle börja kämpa striden svår.
Mot grymma hårda ödet det överallt man fann,
Ni ock kanhända känner det tryck som ställs på man.

Pris 25 öre

Karl Joelssons självbiografiska visa "Invalidens klagan", tryckt i Nybro tidigt 1910-tal. SVA acc. KDBS 72.

som sammantaget gav en bred och inspirerande bild av de folkliga vistryckens möjligheter och poänger som källor. Inläggen kommer att publiceras i en antologi i Gustav Adolfs Akademiens skriftserie och blir därmed den första tvärvetenskapliga artikelsamlingen om svenska skillingtryck.

Rapportering om blodbadet i Serbien, ur vistryck tryckt i Stockholm 1915. SVA:s koppsamling.

Musikbibliothek och musikarkiv nu och i framtiden

||| Dr. Jutta Lambrecht, WDR Köln, Dokumentation und Archive, IAML Vice President (2007-2013)

Die Svenska musikbiblioteksföreningen feierte mit einer Nordic Baltic Conference ihren 60. Geburtstag

Die Svenska musikbiblioteksföreningen (SMBF) wurde im Jahr 1953, zwei Jahre nach der Gründung der International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IAML) gegründet und ist damit, wie die deutsche AIBM und die IAML UK & Irland, eine der ältesten Ländergruppen der IAML. Sie stellte im Jahr 1959 mit Folke Lindberg den ersten schwedischen IAML-Präsidenten; seither gab es zwei weitere schwedische IAML-PräsidentInnen, Anders Lønn and Veslemøy Heintz, letztere sind auch Ehrenmitglieder der IAML. Und last but not least haben wir derzeit eine schwedische IAML-Generalsekretärin, Pia Shekhter. Bereits dreimal haben internationale IAML-Konferenzen in Schweden stattgefunden: 1962 in Stockholm und Uppsala, 1986 in Stockholm und 2006 in Göteborg. Derzeit hat die SMBF 117 Mitglieder, 74 persönliche und 43 institutionelle.

Ihren 60. Geburtstag feierte die Svenska musikbiblioteksföreningen am 18. und 19. April 2013 in Stockholm mit einer Nordic-Baltic Conference. Mein Kollege Antony Gordon von der British Library, London, und ich waren als Vertreter des IAML-Boards und gleichzeitig zweier gleichaltriger Ländergruppen zu

diesem Ereignis eingeladen, das unter dem Motto Musikbibliothek och musikarkiv nu och i framtiden (Musikbibliothek und Musikarchiv heute und in der Zukunft) stand.

Vor dem Konferenz-Plakat; v.l.n.r.: Jutta Lambrecht, Pia Shekhter, Antony Gordon (Photo. N.N.)

Mehr als einhundert TeilnehmerInnen aus Schweden, Norwegen, Finnland, Dänemark, Holland und Deutschland, darunter etliche mir von den internationalen IAML-Konferenzen bekannte KollegInnen, versammelten sich im Festsaal des Musik- und Theatermuseums Stockholm.

Die Begrüßung übernahm Stina Westerberg, die Generaldirektorin des 2011 gegründeten Statens Musikverk. Das Thema der drastischen Sparmaßnahmen im, die vor allem die Musik- und Theaterbibliothek betreffen, umschiffte sie in ihrer kurzen Rede; auch musste

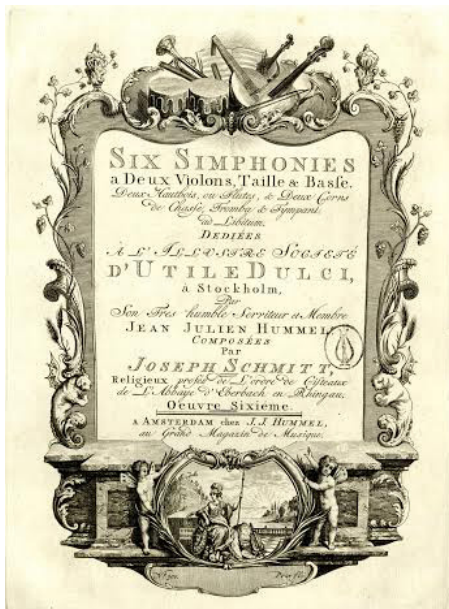
sich leider wegen anderer Verpflichtungen direkt wieder verabschieden.

Antony Gordon ließ die Anwesenden einen Blick in die Schatzkammer der Sound und Moving Image-Abteilung der British Library werfen, und mein Vortrag „Radio archives transformed: from ‘unwanted wastepaper and dusty tapes in the Archive’s basement’ to a treasure trove for musicologists and performance history zeigte den enormen Wandel des Berufsbildes Rundfunkarchivarin in den letzten Jahren.

Veslemøy Heintz präsentierte mit der Sammlung *Utile Dulci* (in etwa: Nützlichkeit mit Freude) ein interessantes Kapitel schwedischer Musikgeschichte. *Utile Dulci* war eine literarische Gesellschaft, die zwischen 1766 und 1795 in Stockholm aktiv war. Die Gesellschaft war in vier Sparten (Areopage) aufgeteilt, von den eine der Musik gewidmet war. Deren Aufgabe bestand darin, auf den Hauptversammlungen der Gesellschaft aufzuspielen und oder spezielle zeremonielle Musik aufzuführen. Darüber hinaus trafen sich die Mitglieder regelmäßig, um gemeinsam zu musizieren.

Die *Utile Dulci*-Sammlung wurde der Königlichen Musikakademie und ihrer Bibliothek vor 1806 übergeben. Die aus Manuskripten und Drucken bestehende Sammlung umfasst rund 1.300 Werke, davon 36 anonym. Namentlich genannt werden 193 Komponisten, vornehmlich italienische und deutsche. Es handelt sich um geistliche und weltliche Musik

Titelblatt aus Besitz der Utili Dulci mit Lyrastempel

aus dem Barock und der Frühklassik, Kammermusik, Sinfonien, Konzerte, Ouvertüren und Arien, Lieder und Werke für Chor. Schwedische Namen sind rar, bis auf eine Ausnahme, Johan Helmich Roman. Alle Einzelteile in der Utili Dulci Sammlung wurden mit einer Leier gestempelt. Diese ermöglichte es jetzt, die verstreut nach Genre aufgestellten Werke zu identifizieren und zusammenzuführen. Nach der Katalogisierung wurden die Noten digitalisiert, so dass die Utili Dulci-Musikbibliothek in virtueller Form wieder vereint zur Verfügung steht.

Weitere Redner waren Susanne Abbe-falk, Schwedischer Rundfunk (Copyright) und Anders Cato, BTJ Library Services (Music Cataloguing in Europe and RDA); Kjell-Åke Hamrén, der Vorsitzende der STIM, gewährte einen Einblick in die Geschichte dieses 1923 gegründeten Pendantes zur GEMA. Kristoffer Brich Kjeldby, Königliche Bibliothek Kopenhagen (Sys Bjerres Nutzung von Internet und Social Media) beschrieb das Resultat der Rekonstruktion der Karriere der dänischen Singer-Songwriterin mittels Quellen aus dem Danish Internet Archive.

Einen zwiespältigen Eindruck hinterließ bei mir die Präsentation des DOK in Delft (Niederlande), das als eine der innovativsten Bibliotheken Europas gilt. Ruud Brok erläuterte, wie man

dem Benutzerschwund der ursprünglichen Bibliothek durch die Umwandlung in ein Library Concept Center begegnete. Das DOK soll ein „Wohnzimmer“, eine huiskamer, für die ganze Stadt sein, in dem man sich trifft, klönt, Musik hört, einen Kaffee trinkt – ja, Bücher und Musik gibt es auch noch, aber sie spielen eher eine Nebenrolle. Auch Kurse für Babymassage werden angeboten – nein, ich habe mich nicht verhört, denn vorsichtshalber habe ich eben wieder auf der Homepage (www.dok.info) nachgeschaut: Es wird aktuell ein Babymarkt angekündigt, auf dem man sich u.a. über das richtige Stillen, im Niederländischen malerisch „borstvoeding“ genannt, informieren kann. Ist das die Bibliothek von morgen? Die alten Nutzer seien bislang weggeblieben, sagt Ruud Brok, es gebe neue, aber es sei fraglich, wie lange dieses Konzept finanziert werden könne.

Am Nachmittag des zweiten Tages stellte Antony Gordon den Zwischenbericht des Ad-hoc-committees zur IAML-Strukturreform vor, den wir anschließend zusammen diskutierten. Im abschließenden Block berichteten die Vertreter der einzelnen Länder über Neues aus dem Musikbibliothekswesen ihres Landes. Antony Gordon und ich erläuterten hingegen in Form eines Interviews durch die schwedische IAML-Präsidentin Brigitta Sparre Aufbau und Arbeitsweise unserer Ländergruppen. Wieder einmal zeigte sich, dass unsere deutsche AIBM-Tagung über Landesgrenzen hinaus bekannt ist und den Ruf einer „kleinen“ internationalen Tagung genießt.

Der Höhepunkt der Tagung war zweifelsohne der Festabend am Donnerstag, bei dem aber auch alles stimmte: Die Musik (Caroline Cederlöf, Gesang, und Serny Carpvik, Klavier), die Reden (Kerstin Carpvik, Veslemøy Heintz und Jan Olof Ruden), die Diashow mit Bildern von nationalen und internationalen Veranstaltungen (Ingemar Johansson), das phantastische Buffet mit Fisch- und Meeresfrüchten, das gemeinsame Singen (u.a. zu Ehren des verstorbenen Anders Lønn ein auf ihn umgedichtetes Lied von Carl Michael Bellman). Am

meisten jedoch beeindruckte mich ein Geburtstagsständchen, das die norwegischen KollegInnen spontan sangen, jeder von dem Platz, an dem er gerade saß oder stand. Es fällt mir schwer, mir vorzustellen, dass wir deutschen KollegInnen zu einer solch spontanen Gesangsaktion in der Lage gewesen wären. Viele Gespräche konnten geführt werden, mich erstaunte positiv die hohe Zahl der RundfunkkollegInnen, die die bei unseren deutschen und erst recht bei den Internationalen Tagungen weit übertraf.

In Erinnerung bleibt eine rundum gelungene Geburtstagskonferenz, für die die allen, die dazu beigetragen haben danken möchte, besonders Birgitta Sparre, Lena Nettelblatt und Kerstin Carpvik.

Wir drei vom IAML Board (Antony, Pia uns ich), haben die Zeit in Stockholm auch noch für Gespräche mit Webdesignern und Websitemitarbeitern für iaml.info genutzt.

Apropos Website: Die Svenska musikbiblioteksforeningen hat natürlich auch eine Homepage, www.smbf.nu, und wie man dort sehen kann, benutzt sie im Gegensatz zu anderen Ländergruppen, auch zu der deutschen, ein eigenes Logo; es zeigt ein stilisiertes Gesicht aus Notenköpfen über einem aufgeschlagenen Buch.

SMBF-Logo aus T-Shirt (Photo J. Lambrecht)

Dieses Logo zierte auch Merchandisingartikel wie Kaffeetassen oder T-Shirts, die den Rednern, verpackt in der entsprechenden Tasche, als Dankeschön überreicht wurden.

Toner från förr och Soundtrack of Stockholm

||| Lena Nettelbladt, text & foto

Stockholms Stadsarkiv finns på Kungsklippan 6 på Kungsholmen. Det ligger vackert nära Kungsholmens kyrka. Det är en arkivmyndighet för Stockholms stad och Stockholms län och inriktningen är att bevara och att göra innehållet tillgängligt för så många som möjligt. I arkivet finns arkivhandlingar från myndigheter, föreningar och privatpersoner från 1400-talet och fram till idag. I magasinen finns 7 hyllmil handlingar och 2,5 miljoner kartor och ritningar.

Pergamentomslag kring räkenskaper

Arkivarierna Solveig Larsson och Maria Fagerlind har hittat många arkivhandlingar med musikanknytning i arkivet. Det har gjort en utställning och ordnat

“ Munkarna nedtecknade så kallade neumer, en grafisk notbild

där varje neum visar hur körledarens händer ska placeras, om melodin skulle gå upp eller ner.

två kvällar som speglar olika inriktning på musikmaterialet i Stadsarkivet. I utställningen, som tyvärr är nedplockad nu, kunde man lyssna till flera musikexempel och se programblad, affischer och fotografier. Den första kvällen har

Räkenskaper från 1598 med omslag från en katolsk mässbok och räkenskaper från 1599 med nytt omslag där pergamentet lossats och tagits tillvara.

rubriken *Toner från förr : gregoriansk musik på Stadsarkivet*. Solveig och Maria inleder med att berätta om de medeltida pergamentomslag med sångfragment från katolska mässböcker som de hittat bundna kring räkenskapsböcker från 1500-talet. Gustav Vasa ökade administrationen, fler fogdar skulle ta in skatt och handlingarna skulle bindas in. Efter Västerås riksdag, ”reformations-

riksdagen” 1527 övergavs katolicismen. Gustav Vasa stängde kloster och konfiskerade mässböcker. De slitstarka pergamenten användes som omslag till statens räkenskaper. Merparten av dessa räkenskaper med mässomslag finns i Riksarkivet och Krigsarkivet men även i Stockholms stadsarkiv. Fram till år 2003 arbetade en bokbindare på Stadsarkivet och han lossade försiktigt på omslagen

och planade ut dem och band om räknarens skaperna. I montrar får vi se resultatet.

Alla förväntades kunna texten

Omslagen innehåller gregorianska sånger, bruksmusik som har klingat likadant inom hela den katolska kultursfären. Musiken är äldre än pergamenten, sen påven Gregorius den stores tid (590-604). Sångerna framförs a cappella som enstämig växelsång. Munkarna nedtecknade så kallade neumer, en grafisk notbild där varje neum visar hur körledarens händer ska placeras, om melodin skulle gå upp eller ner. Neumerna skrevs på pergament som var mycket dyrt och därför kortade man ner texten så mycket som möjligt, alla förväntades kunna texten. Från 1000-talet använder man mensuralnotskriften med 2 till 6 stödlinjer men inga taktstreck.

Toner från nu

Kören Sankta Eugenia gregorianska schola framför flera exempel och körens ledare Helena Mann Sundström berättar att de sjunger samma musik som sjungits under 1000 år i en obruten tradition sedan Karl den stores tid. Toner från förr

“ Toner från förr är också toner från nu.

är också toner från nu. Sankta Eugenia församling ligger på Kungsträdgårdsgatan 12 mitt i Stockholm och kören har cirka 25 medlemmar och medverkar vid mässor och konserter. På Marias och Solveigs initiativ har kören spelat in skivan *Toner från förr* på plats i Stockholms stadsarkiv med musik från arkivet. I utställningen kan vi lyssna på flera exempel.

Musik från Friskis och Svettis och Parkteatern

Den andra kvällen har rubriken Soundtrack of Stockholm. Solveig Larsson och Maria Fagerlind har fortsatt att hitta spår i arkiven efter Stockholmarernas musikbruk. De har hittat arkiv från kyrkor och kommunala musikskolor. Vi får lyssna till ett ljudexempel med musik efter ”den enskilda arkivbildaren”

Solveig Larsson står framför en monter med musikmaterial som hon och Maria Fagerlind lyft fram ur magasinen i Stockholms stadsarkiv.

Friskis och Svettis. Från Parkteaterns arkiv får vi se en av foton av Carl Anton i Vita Bergen och en bild av Monika Zetterlund. 1942 startade Parkteaterns viskvällar under sommaren. Arkivet innehåller affischer, program och 300 inspelningar. Vi får lyssna till Monica som sjunger *Sakta vi gå genom stan*.

MBL-protokoll och Maria Carey's rider

De kommunala musikskolorna startade 1961 och deras arkiv finns hos Stadsarkivet. Det innehåller fotografier, elevkort, MBL-protokoll och inspelningar från konserter och musikskolornas dag på Skansen. Storhetstiden var på 1960-1970-talet då 20 000 elever/år lärde sig musik i de kommunala musikskolorna vilket var vart femte barn. Efter 1993 heter det Kulturskolor. Barnens dags föreningsarkiv innehåller 1 hyllmeter, ännu oförtecknat, material. Där finns också flera skivor. Under flera år lät man en kändis spela i en särskild Barnensdagsskiva. Ett annat arkiv med musikanknytning är Stockholm Globe Arenas arkiv. Där finns till exempel Mariah Carey's rider, en lista med att hon vill ha i sin loge: 2 soffor, 2 fåtöljer, 2 helfigurspegel, en dubbelsäng med 2 kuddar och 1 vas med solrosor!

Stockholmslåtar i Stockholmskällan

Åke Nyke arbetar på Audiovisuella avdelningen vid Kungliga biblioteket.

Han berättar om och bjuder på musik från sångskatten Stockholmslåtar 1899 – 2011 som finns tillgänglig för alla på webbplatsen Stockholmskällan. Sedan 1979 har Kungliga biblioteket samlat allt som sänds på radio, TV, biografrepertoaren och grammofonutgivning tack vare lagen om pliktleveranser. För tre år sedan började Kungliga biblioteket sitt samarbete med Stockholmskällan vilket resulterade i en samling på 150 inspelningar med låtar med Stockholmsanknytning. Från 1899 finns sången Kungsholmsligans paradmarsch insjungen av okänd sångare till dragspelsackompanjemang inspelad på fonografcyllinder. 1912 sjunger cabaretsångaren Jean Claesson *Det glada Stockholm*. –Det här skulle man nästan kunna kalla Sveriges första rap-låt, säger Åke Nyke. I texten nämns många av den kända Stockholmare och restauranger.

Vi får också lyssna till Stockholmslåtar med Ernst Rolf, Evard Persson, Gideon Whalberg, Alice Babs, Owe Törnqvist, Monica Zetterlund men där finns även Kajsa Grytt och Sarah Dawn Finer.

I utställningen kan man lyssna till flera musikexempel ur arkivet och se programblad, affischer och fotografier.

Läs mer om Stockholms stadsarkiv <http://www.ssa.stockholm.se/>

Läs mer om Stockholmskällan www.stockholmskallan.se

Medalj och stipendium

En glad nyhet! Veslemöy Heintz och Mattias Lundberg fick medalj respektive stipendium måndagen den 25/11 under Musikaliska akademins högtidsdag. Veslemöy, som nyss gått i pension efter sin mångåriga

tjänst som överbibliotekarie vid Musik- och teaterbiblioteket, fick medalj för Tonkonstens främjande. Mattias Lundberg fick Harald Göranssonstipendiet. Mattias är just nu tjänstledig från sin tjänst vid Musik- och teaterbiblioteket.

Han är fil. dr., docent, forskarasistent och studierektor vid Institutionen för musikvetenskap Uppsala universitet.

Grattis Veslemöy Heintz! Foto Lena Nettelbladt

Grattis Mattias Lundberg! Foto Karolina Lundberg

God Jul och Gott nytt år!

Jul- och danslekar arrangerade av Joel Söderberg-notmslag ur Musik- och teaterbibliotekets samling, okänt tryckår.